

Problem praktycznego agnostycyzmu w filozofii religii

Celem mojego projektu jest przeanalizowanie praktycznego wymiaru agnostycyzmu w filozofii religii. Czy istnieje coś, co ma się do zawieszenia sądu tak, jak działanie do przekonania? Jeśli tak, czym ono jest? Czy posiada wiele wariantów? Czy mają na nie jakikolwiek wpływ normy rządzące formowaniem przekonań, czy też jest zupełnie niezależne od powodów, by w coś wierzyć lub nie wierzyć? Zawieszenie sądu może się opierać na różnych ocenach dostępnych danych – ale jaki, jeśli w ogóle, jest wpływ danych i ich oceny na czyjeś położenie praktyczne? Poszukam odpowiedzi na te pytania w odniesieniu do agnostycyzmu na temat Boga i prześlę wpływ, jaki trudności otaczające zawieszenie sądu wywierają na działania i postawy składające się na praktyczny agnostycyzm.

Najbardziej oczywista odpowiedź na zagadkę praktycznego agnostycyzmu opiera się na założeniu, że domyślną konsekwencją praktyczną zawieszenia sądu w kwestii istnienia Boga jest praktyczny ateizm, lecz, pod pewnymi warunkami, agnostyk może być także praktycznym teistą. Jeśli jednak jedyne opcje dostępne dla agnostyka to praktyczny teizm i praktyczny ateizm, to praktyczny agnostycyzm jako odrębne stanowisko staje się niemożliwy. Ponieważ chciałabym zbadać możliwość, że jest sens wyobrażać sobie praktyczny agnostycyzm jako różny zarówno od praktycznego teizmu jak i praktycznego ateizmu, bardziej interesują mnie trzy pozostałe opcje przewijające się przez literaturę. Pierwsza mówi, że praktyczne położenie agnostyka przypomina sytuację apofatycznego teisty – kogoś, kto wierzy w istnienie Boga, lecz uznaje jego naturę za nieznaną. Zgodnie z drugą opcją, praktyczny agnostycyzm polega na rodzaju duchowego dociekania, zaś według trzeciej mniej lub bardziej naturalną praktyczną konsekwencją agnostycyzmu jest religijny fikcjonalizm – traktowanie religii jako fikcji o istotnym znaczeniu egzystencjalnym. Chciałabym szczegółowo przeanalizować intuicje kryjące się za tymi stanowiskami i zastanowić się nad innymi możliwymi poglądami na tę sprawę.

Do zagadnień filozoficznych istotnych dla problemu praktycznego agnostycyzmu w filozofii religii należą: różne koncepcje natury Boga i jego relacji do ludzkości, natura postaw takich jak lęk, nadzieja, akceptacja czy przyświadczenie, działanie w warunkach niepewności, natura i wartość narracji egzystencjalnych – szczególnie w kontekście tożsamości osobowej i sensu życia – a także czasowy wymiar poznania i przekonań oraz dynamiczny charakter duchowości i wiary religijnej. Zamierzam zbadać relację między różnymi poglądami i pojęciami, z którymi wiążą się te zagadnienia, analizując i oceniając typy praktycznego agnostycyzmu, do których prowadzą, i ustalając, do jakiego stopnia można je uważać za niewykluczające się nawzajem. Do tego chciałabym podać zarys normatywnych i motywujących przyczyn, jakie kryją się za każdym typem praktycznego agnostycyzmu, ukazując, co stoi za różnymi możliwymi wyborami w obliczu niepewności na temat tego, co nadprzyrodzone.